

หลักการ แนวคิดและแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Principles Concepts and Guidelines for the Development of Child Development Center of the Local Government Organization in Accordance with the Operating Standards of the Local Government Organization

สิริมาส หมื่นสาย^{1*} และสมเดช สิตธิพงษ์พิทยา²

Sirimas Muensai^{1*} and Somdech Sittipongpittaya²

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริการการพัฒนาองค์กรคณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

²อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริการการพัฒนาองค์กรคณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

*Corresponding author E-mail : is.sirimas08@gmail.com

Received: July 4, 2021; Revised: May 12, 2022; Accepted: May 26, 2022

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งอธิบายหลักการและแนวคิด มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นควรส่งเสริมทางด้านการงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก การกำกับดูแล และควบคุมกระบวนการดำเนินงานให้มีคุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้บุคลากรภายในศูนย์ฯ เข้าร่วมศึกษาดูงานนอกสถานที่อย่างต่อเนื่อง สถานที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำ สำหรับเด็กให้เพียงพอและถูกสุขลักษณะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีเครื่องเล่นสนามที่เสริมทักษะทางร่างกายและมีปลอดภัยสำหรับเด็ก การจัดกิจกรรมที่ สอดแทรกปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมกระบวนการในการจัดกิจกรรมพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ควรจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้เป็นรูปธรรมและให้คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าร่วมในการพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและกระบวนการในการสร้างระบบเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระหว่างศูนย์ฯ และผู้ปกครอง ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างศูนย์ฯ ชุมชน และผู้ปกครองขึ้นภายในศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาระบบเครือข่ายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : หลักการและแนวคิด แนวทางการการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This article aims to explain the principles and the concepts. Standard of implementation of the Child Development Center of the Local Government Organization. It consists of the study of laws that relate to the educational management of the Local Government Organization. The Principles of the educational management of the Local Government Organization. The educational management of the Local Government Organization at present by operating guidelines of the Child Development Center of the Local Government Organization that should

promote the sufficient budget for development of the Child Development Center. Supervision and control of operational processes to ensure quality and accuracy in accordance with academic principles continuously. Promote all the personnel within the Child Development Center to participate in the continuously field trips. Provide enough dining places and bathrooms for Child Development Center's children and hygienic. The Child Development Center should have playground equipment that enhances physical skills and should be safe. Organizing activities that insert moral and ethical instillation. There are activities that develop physically, emotionally, mentally, socially and intellectually; appropriate to the age and ability of the individual. A committee of the Child Development Center should be established to be concrete and the Child Development Center's committee should be involved in the development. Continuously promote and support activities and processes for building the Child Development Center's network between the Child Development Center and parents. Between the networks, the Child Development Center, communities and parents should be established within the Child Development Center to develop a complete network system.

Keywords : Principles and Concepts, Child Development Center Development Guidelines, Local Government Organization

บทนำ

“เด็กในวันนี้ จะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า” หรือ “เด็ก คือ อนาคตของชาติ” คำกล่าวนี้แสดงถึงการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในช่วงวัยเด็ก เพราะจะสามารถกลมเกลียวหรือขัดเกลาให้เด็กคนหนึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศนั้นก็จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยของมนุษย์ขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การบริการทางการแพทย์ เป็นต้น และส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตให้กับเด็กช่วงวัยปฐมวัยเช่นนี้ คือการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เพราะการให้การศึกษาที่มีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคตของเด็กเหล่านี้ การศึกษาในช่วงปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีการใช้วิธีการอบรมและเลี้ยงดูเข้ามาเป็นส่วนเสริมในการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานในการเจริญเติบโตตามพัฒนาการของช่วงวัย ซึ่งช่วงปฐมวัยหรือ 5 ขวบปีแรกของชีวิต เป็นช่วงโอกาสทองของเด็กเพราะร่างกายและสมองของเด็กจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีความยืดหยุ่นสูง การพัฒนา จึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม อาหารและประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยได้รับ ซึ่งเด็กเรียนรู้เร็วมากในช่วงที่เรียกว่า หน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานต่าง ๆ หากเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีพัฒนาการอย่างสมดุลรอบด้านตามที่ตามศักยภาพ จะช่วยให้เด็กมีทักษะทางกายภาพ ความฉลาด ทางสติปัญญา และความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพการงาน เป็นกำลังสำคัญของ สังคมและเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้บุคคลที่มีความสำคัญในการ อบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยคือ บิดามารดา และครูอนุบาล

แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครอบครัวไทย สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความจำเป็นในการประกอบ อาชีพ บิดามารดาต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น และการเป็นครอบครัวเดี่ยวมีอาจพึ่งพาเครือญาติในการเลี้ยงดูเด็กเหมือนเช่นในอดีตได้เต็มที่ ศูนย์เด็กเล็กจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่บิดามารดาไว้วางใจให้ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2549) ซึ่งในแต่ละปีนั้น บิดามารดาได้นำบุตรหลานได้นำเด็กวัย 0 ถึง 5 ปี ไปฝากไว้ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจกล่าวได้ว่าศูนย์เด็กเล็กเป็นสถานที่สำคัญในการทำหน้าที่ ช่วยเหลืออบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยแทนบิดามารดา โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานนอกบ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้ราชการส่วนกลาง

ต้องถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ ทั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี และบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็เป็นส่วนหนึ่งในภารกิจที่เป็นบริการสาธารณะตามที่พระราชบัญญัติได้กำหนดไว้ พร้อมกับกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นในปี พ.ศ. 2547 เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปฏิบัติตามและเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพแห่งแรกของชีวิตวัยเยาว์ของเด็กช่วงปฐมวัย บทความฉบับนี้จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ในการดำเนินงานนั้นมาตรฐานการดำเนินงานได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติไว้ครบทุกด้าน เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีขีดความสามารถ มีศักยภาพในการดูแลและบรรลุยังมาตรฐานการดำเนินงานที่กำหนดไว้

สำหรับบทความฉบับนี้เนื้อหาสำคัญในการนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย 1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน และ 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดนำเสนอ ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยกฎหมายที่สำคัญ 2 ฉบับคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 (เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550) ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ มาตรา 80 (4) และมาตรา 289 ซึ่งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาสีลปะ จาริตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและกฎหมายอีกฉบับคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) มาตรา 9 (2) การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 และมาตรา 42 ซึ่งกำหนดไว้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (วุฒิสภา, 2555) ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับถือเป็นมาตรฐานสำคัญการนำไปสู่หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นรากฐานสำคัญสำคัญในการพัฒนาการศึกษาทุกมิติในประเทศไทยอีกด้วย

หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตามระเบียบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553) ได้กำหนดหลักการที่สำคัญเพื่อให้ท้องถิ่นนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติประกอบด้วย 5 หลักการสำคัญ ได้แก่

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ไม่น้อยกว่า 12 ปี ตามมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือความบกพร่องทางการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

4. การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ และความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากหลักการสำคัญทั้ง 5 ข้างต้นนั้นการจัดการศึกษาของท้องถิ่นต้องมุ่งเน้นไปที่การเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงอายุ การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สร้างการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในการเมืองการปกครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

จากกฎหมายและหลักการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจในการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554)

1. การจัดการศึกษาในระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในระบบสองรูปแบบ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นการจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา ซึ่งรัฐต้องจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา ซึ่งครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรืออนุปริญญา และระดับปริญญา

2. การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สำหรับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่จัดการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดการบริการและส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของประชาชน และความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนหนังสือ หนังสือพิมพ์ สื่อ สิ่งพิมพ์แก่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ตำบลและห้องสมุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สอดคล้องกับหลักการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จึงได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาไว้ 6 มาตรฐาน ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : แนวคิดหลักด้านการบริหารจัดการคือ เพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3 ถึง 5 ปี) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารและ

จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ และตามระเบียบ มาตรการที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับบริหารจัดการด้วยการสร้างความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

2. บุคลากร : ปัจจุบันตำแหน่งของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ประเภท พนักงานส่วนท้องถิ่น ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กและครู และพนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ดูแลเด็ก โดยแต่ละตำแหน่งมีมาตรฐานตำแหน่ง ต้องถือปฏิบัติในการคัดเลือกหรือสรรหาบุคคลเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง

3. อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย : สำหรับอาคาร สถานที่ ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง และความปลอดภัยแก่เด็กเล็ก สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญในการก่อสร้างอาคาร หรือการปรับปรุงอาคารสถานที่ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร : ในด้านนี้เป็นภารกิจสำคัญในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ สังคม และด้านสติปัญญาการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเป็นไปเพื่อให้เด็กเล็กมีความพร้อมในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน เมื่อเข้าสู่วัยเรียนมีกิจกรรมเพื่อให้เกิดการปรับตัวที่เหมาะสมตามวัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู

5. การมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน : พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 (29) กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน (ยอดขวัญ เกษทองมา, 2553)

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย : เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับพื้นที่ให้มีการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างมีคุณภาพต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนกับทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อเป็นการระดมความร่วมมือทั้งทรัพยากรและการลงทุนทางสังคม ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมความพร้อมของเด็กเล็กในการเข้ารับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมจนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทาง การดำเนินงานส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. ในการพัฒนานั้นควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และหรือการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่าย/สมาคม/ชมรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน ด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุม การอบรมสัมมนาหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/หน่วยงานภายนอก และทุกภาคส่วน เพื่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ

3. กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการส่งเสริมสนับสนุนเครือข่าย/สมาคม/ชมรม ในการจัดการศึกษาการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการพัฒนาครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

4. สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่กำหนด โดยถือปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการของทางราชการ

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดรูปแบบและกิจกรรมความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาเด็กปฐมวัยการพัฒนาครูและองค์กรให้มีความเข้มแข็งได้ตามบริบท สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นได้

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเป็นศูนย์ต้นแบบของการพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือร่วมกันกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือในสังกัดหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา หรือภาคเอกชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนา การจัดการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาเด็กปฐมวัย และพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และศักยภาพในการปฏิบัติงาน ได้ตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ในการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานนั้นข้อควรพิจารณาในด้านการบริหารจัดการของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมทางด้านงบประมาณให้เพียงพอกับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก การกำกับดูแล และ ควบคุมกระบวนการดำเนินงานให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้บุคลากร ภายในศูนย์ฯ เข้าร่วมศึกษาดูงานนอกสถานที่อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันสรรหาบุคลากรผู้ดูแลเด็กให้เหมาะสมกับจำนวน เด็กเพื่อความปลอดภัยของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีโครงการอบรมผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยควรมีสถานที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำให้เพียงพอสำหรับเด็กและสุลักษณะ ควรมี เครื่องเล่นสนามที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเพียงพอ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรมีการจัดกิจกรรม ที่ สอดแทรกปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กอย่างต่อเนื่องและฝึกเรื่องการช่วยเหลือตนเองอย่างต่อเนื่องและ เหมาะสมกับ ควรมีการจัดกิจกรรมการประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องทุกปี มีการประชาสัมพันธ์ในการจัดแหล่ง วิทยากร และแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และมีการจัดทำผลการประเมินผลและติดตามการดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง ควรมีกระบวนการในการสร้างระบบเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระหว่างศูนย์ฯ และผู้ปกครอง ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างศูนย์ฯ ชุมชน และผู้ปกครองขึ้นภายในศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาระบบเครือข่าย ให้สมบูรณ์

บทสรุป

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นตามมาตรา 289 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และมาตรา 16 แห่ง พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งให้เกิดการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

ดังนั้นการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แนวการพัฒนาโดยทั่วไปประกอบด้วย การสร้าง หลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้น การพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐาน ของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตอบสนองความต้องการของเด็ก ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีความปลอดภัย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องรู้จัก และเข้าใจเด็กแต่ละคน ที่ตนดูแลรับผิดชอบเพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีการบูรณาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนยึดหลักการบูรณาการ ดังแนวคิดที่ว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก ควรวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะ หลากหลาย ประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัย พร้อมทั้งประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมาย ที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใดซึ่งจะช่วยครู ผู้ดูแลเด็กในการวางแผน การจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็ก แต่ละคน และยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็ก และครอบครัวของเด็กต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับ และร่วมมือกันรับผิดชอบ เนื่องจากเด็กเล็กแต่ละคนเติบโตมาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ศูนย์เด็กเล็กต้องมีการศึกษาข้อมูล และมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้ การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเป็นไปตามมาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานไว้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2549). *คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กนำอยู่สู่เมืองไทยแข็งแรง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2554). *การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (รายงาน ผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ยอดขวัญ เกษทองมา. (2553). *การพัฒนาตัวแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารเด็กในศูนย์ เด็กเล็ก*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, สาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพ.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2555). *การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย.

